

MERKWAARDIGE VONDST VAN GROOTE KWARTSKRISTALLEN IN ZWITSERLAND.

In den herfst van 1867 ontdekten de gidsen PETER SULZER en zijn zoon ANDRES, toen zij van den Rhonestock over den Tiefengletscher afdaalden, in den zuidelijken wal van het dal een breedten kwartsband te midden van een uit graniet bestaanden loodregten rotsmuur. Veertien dagen later beproefde de koene ANDRES tot aan dien kwartsband op te klimmen, en eenige reeds van beneden af zichtbare gaten in het kwarts te bereiken, waarin hij ook met groot levensgevaar slaagde. Hij onderzocht die gaten, welke hem toeschenen te voeren naar een donker hol, en het gelukte hem reeds toen uit die gaten eenige stukken zeer donkeren rookkwarts of zoogenaamden rooktopaas los te breken, die de hoop wekten, dat daar nog meer te vinden zoude zijn, mits men zich eenigen arbeid getroostte. Deze werd dan ook in den loop van het volgende jaar ondernomen en wel door ANDRES SULZER, KASPAR BÜRKI, den schoolmeester OTT en J. WEISSENFLEUH, alle vier uit Guttannen, doch aanvankelijk, naar het scheen, zonder gevolg. SULZER en BÜRKI, bergklimmers van den eersten rang, klouterden weder tegen den loodregten rotsmuur op tot aan de zich op eene hoogte van 95 voet boven den gletscher bevindende gaten. Zij verwijdden deze door het gesteente door buskruid te doen springen en vonden daarop wel eenige kristallen, doch deze waren van gewone grootte. Intusschen viel de nacht in en daarmede tevens een plasregen, die weldra in digte sneeuw overging. Toch besloten zij op die plek den morgen af te wachten en dan het werk voort te zetten. Maar welk een nacht! Gezeten op een klein uitsteeksel voor het gat, onder hen de afgrond, boven hen een steile rotswand, terwijl de storm den geheelen nacht voortduurde, waren de arme lieden, toen eindelijk de morgenstond aanbrak, geheel verkleumd en door en door nat, zoodat zij, al ware het alleen om zich weder te verwarmen, dadelijk den arbeid hervatten en een nieuw boorgat maakten, dat zij met kruid vulden.

Ditmaal werden hunne mocite en volharding beloond. De ontploffing van het ontstoken kruid opende voor hunne verbaasde blikken een diep in de rots dringend hol, dat tot op een voet afstands van de zoldering met gruis gevuld was, waaruit zij weldra eenige koolzwarte kwartskristallen (zoogenaamde *morio's*) te voorschijn haalden. Nu was de schat gevonden. Met een waren wellust bragten de wakkere mannen het eene kristal voor en het andere na naar buiten, en plaatsten de grootsten en fraaisten op het kleine uitsteeksel vóór het hol, waarop zij den nacht hadden doorgebracht.

Reeds dadelijk vonden zij zeer groote en zware exemplaren. Alle kristallen lagen los, in bonte verwarring op en door elkander, het eene met de punt naar boven, het andere naar onderen, als een hoop door elkander gevallen flesschen. De vier genoemde ontdekkers, waarbij zich vervolgens nog eenige hunner vrienden voegden, bragten binnen korten tijd ongeveer 20 centenaars dezer kristallen aan den dag. Zij gingen daarbij met behoedzaamheid te werk en lieten de schoonste exemplaren elk afzonderlijk in zakken gewikkeld aan een touw langs den rotswand naar beneden zakken. De eerste 10 tot 15 centenaars werden met bijna bovenmenselijke inspanning door hen naar den Grimsel gesleept, waar eenigen hunner met lasten van een tot anderhalf centenaars na eenen marsch van acht uren half dood aankwamen.

Weldra verspreidde zich het gerucht van den gevonden schat. Maar deze bevond zich op het grondgebied van het kanton Uri, en zij, die hem ontdekt hadden, waren Berners. Dit gaf aanleiding tot een twist tusschen beide kantons, die echter later, door het geven eener schade-loosstelling aan Uri, bijgelegd werd. Intusschen was uit Guttannen reeds alles dat handen aan het lijf had, met schoppen, houweelen, hamers, touwen enz., uitgetrokken om den schat te delven. In het begin van September werd in den tijd van acht dagen het geheele hol geruimd, en de schier ongelooflijke hoeveelheid van 200 centenaars kristallen daaruit gehaald. Deze werden op den gletscher geworpen, de grootere aan touwen nedergelaten en daar in ontvang genomen door andere mannen, die hen op sleden laadden, waarop zij vervoerd werden over den in allerlei rigtingen gespleten gletscher en diens smalle, steenachtige moraines, naar den Furka-sstraatweg, waar de kasteleins uit de herbergen van Guttannen en den Grimsel met wagens en paarden gereed stonden om de vracht over te nemen en deze voorloopig

naar Oberwald bragten, ten einde het gevondene zoo spoedig mogelijk van het gebied van Uri op dat van Bern in veiligheid te brengen.

De apotheker LINDR, die eenigen tijd later het hol bezocht, bevond, dat zijne grootste lengte 18 tot 20 voet, en zijne breedte 12 tot 15 voet bedroegen, terwijl het vooraan eene hoogte van 5 tot 6 voet had, die achterwaarts tot 2 en 3 voet daalde. De wanden bestaan geheel uit kwarts (zoogenaamd „wild kwarts”), waaraan oorspronkelijk de morio's bevestigd zijn geweest.

Om eenig denkbeeld te geven van de inderdaad verbazende grootte, welke sommige dezer kristallen bereiken, vermelden wij hier de volgende, welke door den heer FR. BÜNKI voor het museum te Bern aangekocht zijn, en daarvan thans een der voornaamste sieraden uitmaken.

De „grootvader,” 267 pond zwaar, 69 centimeters hoog en 122 centimeters in omtrek.

De „koning,” 255 pond zwaar, 87 centimeters hoog en 100 centimeters in omtrek.

„Karel de dikke,” 210 pond zwaar, 68 centimeters hoog en aan zijn grond 110 centimeters in omtrek.

De „dubbelspits Fellenberg,” 134 pond zwaar, 82 centimeters lang en met een gemiddelden omtrek van 71 centimeters. Dit kristal is merkwaardig, omdat het aan beide einden in een piramidale spits uitloopt, zoodat het nergens aan bevestigd is geweest en zich als het ware zwevend of drijvend schijnt gevormd te hebben.

Ook tweeling-kristallen zijn gevonden, een van 125 pond, een ander van 130 pond gewigt.

Nog is of was althans voor eenige maanden een genoegzame voorraad van deze kristallen overig om alle mineralogische museën van Europa met eenige prachtstukken te voorzien. (*Ann. d. Phys. u. Chem.*, Bd. CXXXVI, p. 637, uit de *Berner Sonntagspost.*)

Hg.
